

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK SZÓSZÓLÓJÁNAK KÖZLEMÉNYE A VADVILÁG NEMZETKÖZI NAPJA ALKALMÁBÓL

Dr. Bándi Gyula, a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes a vadon élő fajokat veszélyeztető tényezőkre és ezzel kapcsolatban az államot és mindenkit terhelő alaptörvényi kötelezettségekre hívja fel a figyelmet a vadvilág nemzetközi napja alkalmából.

Éppen tíz éve döntött úgy az ENSZ Közgyűlése, hogy március 3-a legyen a vadvilág nemzetközi napja. A dátum apropóját a most fél évszázada, 1973. március 3-án aláírt washingtoni egyezmény (CITES) adta, mely a vadon élő, veszélyeztetett állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozza.

A Természetvédelmi Világalap (WWF) 2022-ben kiadott Élő bolygó jelentése szerint ez alatt az ötven év alatt sajnos jelentősen romlott a vadon élő állatok helyzete, átlagosan közel 70%-kal zsugorodtak a gerinces fajok populációi szerte a világon. A legfőbb ok az állatok természetes élőhelyeinek megszűnése, főképp az egyre intenzívebb mezőgazdasági tevékenység miatt, de az utóbbi időben az éghajlatváltozás is jelentős tényezővé vált. Bár Európában kisebb mértékű volt a csökkenés, de ebben közrejátszott, hogy már a vizsgált időszak előtt szűkült az itt élő vadvilág élettere. Világviszonylatban a legintenzívebb területhasználat, a természetes táj nagymértékű szétszabdaltsága, élőhelyi mozaikosság és fragmentálódás jellemzi Európát.

A helyzet Magyarországon sem jó. Bár természeti értékeink gazdagságát mutatja, hogy hazánk területének 22,2% európai uniós vagy hazai természetvédelmi oltalom alatt áll, de közösségi jelentőségű élőhelyeink több mint 80%-a kedvezőtlen vagy rossz állapotú, az álló- és folyóvizek esetében pedig még ennél is rosszabb a helyzet. A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia negyedik előrehaladási jelentése szerint *„Tartós és jelentős hazai trend a természetes élőhelyek szűkülése, valamint a még megmaradó élőhelyek állapotának romlása, vagyis a környezeti táj degradációja. ... Magyarországon tulajdonképpen már nem található a társadalmi-gazdasági tevékenység hatásaitól mentes táj. A mesterséges felszínborítottság növekedése számos negatív externáliát okoz a biológiai sokféleségre, az ökoszisztéma-szolgáltatások minőségére, vagy a vízgazdálkodásra”*. Az élőhelyek szűkülésében a korábbi művelési ág megváltoztatása (beszántás, bányászat), a beépítettség és a mesterséges felszínborítottság növelése (ipari parkok, lakóterületek), a gyepek és erdők nem megfelelő használati módja (túlhasználat, ipari jellegű erdőgazdálkodás, túltartott vadállomány, a hagyományos gazdálkodás megszűnése), a nem megfelelő vízgazdálkodás játszik jelentős szerepet, emellett az utóbbi évtizedekben az inváziós fajok spontán terjedése is fontos tényezővé vált. *„Az élőhelyvédelmi irányelv hatálya alá tartozó élőhelytípusok csaknem 81%-a nem kielégítő, míg a kedvező természetvédelmi helyzetű élőhelyek aránya csupán 19%. A közösségi jelentőségű élőhelytípusok 6,5%-a ... esetében ... a természetvédelmi helyzet tényleges romlása figyelhető meg ... a legkedvezőtlenebb helyzetben a mezőgazdasági műveléssel érintett agrárélőhelyek, illetve a környezeti hatásokra legérzékenyebb vizes élőhelyek vannak”* – olvasható a már idézett jelentésben.

Pedig a hazai veszélyeztetett fajok megőrzése szempontjából kulcsfontosságú, hogy az élőhelyek állapota javuljon, tehát a jelenlegi trend megforduljon. Ennek érdekében a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács a már fent említett jelentésben javasolta *„a zöldmezős beruházások érdemi visszaszorítását (a barnamezős fejlesztések javára), a táj- és természetes élőhely helyreállítások kiemelt költségvetési forráshoz juttatását”*. Az Alkotmánybíróság számos esetben megerősítette, hogy az állam köteles a biológiai sokféleség megőrzésére és fenntartására, amely egy tartalmi, abszolút jellegű zsinórmértéket állít mindenkori tevékenységével szemben. *„Magyarország, miközben szuverén módon rendelkezhet a saját természeti erőforrásai felett, ezen rendelkezési joga nem korlátlan: tekintettel kell lennie a biológiai erőforrások fenntartható módon történő használatára és a biológiai sokféleség megőrzésének kötelezettségére, az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdéséből következő módon, ... Magyarország nemzetközi kötelezettségeivel összhangban.”* Vagyis sérti az Alaptörvény P) cikkét, ha az állam a biológiai sokféleséget leromlott állapotban örökíti tovább a jövő nemzedékek számára.

A szószóló ezért közleményében arra hívja fel a figyelmet, hogy érvényt kell szerezni az Alaptörvény P) cikke által deklarált azon kötelezettségnek, miszerint a nemzet közös örökségének minősülő értékeket (különösen, de nem kizárólagosan erdők, biológiai sokféleség) nem csupán védeni szükséges, hanem megfelelő minőségben fenn is kell tartani és a jövő nemzedékek számára meg kell őrizni. A vadvilág védelme hosszú távú, kormányzati ciklusokon is átívelő gondolkodásmódot és szabályozást igényel. Ez annál is indokoltabb, mert a vadvilágot veszélyeztető tényezők között első helyen említhető globális probléma, hogy a rövid távú gazdasági érdekek megelőzik a hosszú távú környezetvédelmi szempontokat. Az élővilág pusztulásának megállításához az Élő bolygó jelentés készítői szerint olyan változások kellene, *„amelyek rendszerszintűek és minden eddigénél mélyrehatóbbak”*. Rendeznünk kell kapcsolatunkat a természettel, mert *„mi sokkal nagyobb mértékben függünk a természettől, mint amekkora mértékben a természet függ tőlünk”*.